

Stræderne

i København

**Planetariets
direktør**

**Det Kongelige Kapels
koncertmester fortæller**

B&W på Christianshavn

Henne på hjørnet
nede i kælder

finder du Café Malmø.
Et gammeldags somandsværtshus
-måske Københavns ældste!
Her mødes unge og ældre over
et godt glas, en raffer og et slag
billard. Små priser og hygge
er vores kendetegn og så har
vi landets største offentlige
samling af «madonnaer».
Tå og kig ned, når du er tørstig!

Venlig hilsen
John

Havnegade 35 • 1058 København K
Tel: 33 12 72 60

PS: Nu har vi borde på fortovet

- let frokost alle hverdage fra 11-17

NY ADELGADE 5, 33 12 54 71
www.palæbar.dk

URMAGEREN
Dronningens Tværgade

*Special
Værksted for
antikke ure*

Ring til os
for et
uforpligtende
tilbud!

Dronningens Tværgade 14
1302 København K
Tlf.: 4341 6218
E-mail: urmageren@live.dk

Abonner på
Stræderne
i København

En gave idé

Årsabonnement
360,-
for 11 numre

Leveres på din adresse
i København K

-resten af landet + porto

Tvermoesgaard

Træren

Restaurant & Vinstue

Klassisk dansk frokost fra kl. 12.00

Bar i dag- og aften timerne

Restaurant Tvermoesgaard
Rosengården 12 • 1174 Kbh. K. • Tlf: 3312 6578

I FOTO-C ER VI ALTID KLAR
MED PROFESSIONEL VEJLEDNING
OG GUIDER DIG SIKKERT GENNEM
DEN MODERNE TEKNISKE JUNGLE

VI KAN ANVISE DET BEDSTE KAMERA TIL DIT BRUG
OG HAR ALLE DE KENDTE MÆRKER PÅ LAGER

FOTO/C

HOLBERGSGADE 5 1057 KØBENHAVN K 33142414 www.fotoc.dk

Vi har en rettelse fra sidste udgave: I overskriften i artiklen om Frans
Blom fik vi fejlagtigt skrevet "Inka forsker" -der skulle stå "Maya og
Aztek forsker".

Indhold:

Side : 3-6 : Planetariets direktør Peter Sevel

Side 7 - 9: Bymuseet finder ting i Metroudgravningerne

Side 10 : Berømt Københavner, Rasmus Rask
Side 11: Sven Okkels tegner byen

Side 12 : Pris til Rådhusfilmens producent

Side 13 : Før og nu

Side 14-17 : Det kgl. Kapels koncertmester Tobias Durholm

Side 18-20 : B&W på Christianshavn

Side 21 : Det lille galleri ved Rosenborg Slot

Side 22-24 : Babylon inden for murene

Side 25 : Bybussen der blev en fiasko

Side 26 : Fokus på hjemløse

Side 27 : Madsiden

Abonner på STRÆDERNE og få bladet til døren.
Pris 360,- kr. for et år, 11 numre (uden for centrum + porto).

Stræderne i KØBENHAVN

Udgivet af:

VK-Gruppen-Stræderne
Badstuestræde 15
1209 Kbh. K.
Tlf. 33 15 56 66
SE: 18197332

www.straederne.dk

kbh@straederne.dk

Ansvarshavende redaktør:

Henrik Ploug (FAF og DBA)

Redaktionelle medarbejdere:

Connie P. Christensen (Kommunikation og Sprog)

Per Stisen

Research: Lone Luna Kelstrup

Annoncer:

Per Stisen

Lay-out og opsætning:

Kirstine Ploug (DJ)

Fotografer:

Thomas Trane (DJ)

Kirstine Ploug (DJ)

Forside foto: (Rosenborg Slot): Thomas Trane (DJ)

Trykkeri: Sangill Bogtrykkeri

Oplag: 6000

Interviewer: Connie Christensen
Foto: Henrik Ploug (FAF og DBA)

PLANETARIETS DIREKTØR FORTÆLLER

Direktør Peter O. Sevel i en af udstillingerne.

Tycho Brahe Planetarium,
som vi alle kender som slet og
ret Planetariet, har i godt 20
år ligget smukt og centralt i
København, ved bredden af Skt.
Jørgens Sø. 1. november 1989
åbnedes døren for første gang til
en bygning, som skulle vise sig
at blive optaget som en naturlig
del af Københavns tilbud til
både herboende og tilrejsende
nysgerrige.
Planetariet er opført af
Uraniafonden, som med en
donation på 50 mio. kr. fra stif-

terne Bodil og Helge Pedersen
var i stand til at opføre byg-
ningen og ikke mindst fylde
den med avanceret, teknologisk
udstyr. Bodil og Helge Pedersen
drev i fællesskab Bageriet
Bodil på Borups Allé i
København, og selvom der
var bedre brød hos Bodil
(redaktionen taler her af
personlig erfaring!) end hos
de omgivende bagere, skulle der
godt nok mange rundstykker
til for at give et overskud på 50
mio. Heldigvis var det sådan, at

Bodils far, Harald Pedersen, var
med til at grundlægge Novo,
hvis succes efterhånden kastede
mange penge af sig, også på
Bodil.

Astronomien formidles med smittende begejstring

Vi har besøgt Planetariet og talt
med direktør Peter O. Sevel om
status på Planetariet i dag.

Hvilken betydning har
Planetariet for hovedstaden?
"Jeg vil nok vove at påstå, at
Planetariet er en vigtig del af
kulturlivet i byen. Et godt kul-
turliv i enhver by gør
byen attraktiv at bo i,
tiltrækker interessante
mennesker og bidra-
ger i det hele taget til
byens kulturelle kapital.

Planetariet er i høj grad også på
listen over seværdigheder, som
turister – både danske og uden-
landske - gerne vil besøge, når

PETER SEVEL ER GLAD FOR AT VISE PLANETARIET FREM

Planetariet er blevet et
pejlemærke i byen

de kommer til byen. Vi oplever, at folk ringer hertil i god tid for at orientere sig om, hvad der er på programmet i den periode, de har planlagt at være i byen. Ikke mindst arkitekturen og beliggenheden spiller en rolle, mange har fået øje på den lidt særegne bygning, som ligger smukt ved søen. Planetariet er i løbet af de 20 år, det har ligget her, i den grad blevet et pejlemærke i byen. Hvis man nævner ordet Planetariet, er der ikke nogen, der er i tvivl om, at det er huset med den bemærkelsesværdige arkitektur ved Skt. Jørgens Sø i København."

Hvilken del af Planetariet betragter du som den mest betydningsfulde?

"Jeg ved ikke, om man kan sige det op. Det er klart, at ser man på det fra et driftsøkonomisk synspunkt er det vigtigt, at vi kan sælge billetter til de film, vi viser i Rumteatret. Planetariet er jo en forretning, som skal hente indtægter, der kan betale de udgifter, vi har. Vi har en helt unik kuppelsal (Rumteatret), som ikke findes mange steder i landet. At komme ind og sidde i salen og se den aktuelle stjernehimmel med vores avancerede tekniske udstyr er en stor oplevelse, som de fleste husker i lang tid efter."

Hvordan har Planetariet udviklet sig fra åbningen og til nu?

"Den oprindelige idé holder vi stadig fast i. Stifterne – Bodil og Helge Pedersen – ville gerne give byen et planetarium med den mission at formidle viden om planeten Jorden og det omgivende univers, og den mission har vi stadig. Det, der har udviklet sig, er kendskabet til huset og den position, som

vi har i dag som formidler af naturvidenskab med speciale inden for rumfart og astronomi. Der er ikke mange journalister i dag, som ikke ringer hertil,

plads, men nærmere en livsstil. Den begejstring, som man har formidlet astronomien med, har været smittende på folks lyst til at komme her og opleve det,

En månesten som iøvrigt er den største der findes uden for USA.

hvis de skal skrive noget om astronomi. Det viser, at vi har været i stand til at positionere os som den uformelle formidler af rumfart og astronomi i Danmark. Vi har ikke nogen formel tilgang til det, vi er en privat virksomhed og ikke en offentlig institution. At vi i dag er kendt og respekteret af enhver dansker skyldes hårdt og meget seriøst formidlingsarbejde, og huset skylder en stor tak til de medarbejdere, for hvem dette ikke blot er en arbejds-

vi kan tilbyde. Vi bliver ofte citeret i landets aviser, og det er typisk vores medarbejdere, der udtaler sig i medierne, når der er forskellige naturfænomener, der skal forklares. Det er en fantastisk position at nå til for en privat virksomhed, som udadtil af mange opfattes som en offentlig institution, men da vi kun modtager et meget beskedent offentligt tilskud til vores skoleforestillinger skal den drives som enhver anden virksomhed. Det er som et stort pendul,

som hele tiden svinger: på den ene side er der grundlæggende ikke penge i at opfylde den mission, vi bygger huset på, på den anden side er det en forretning, som skal tjene penge. Kunsten er at få de to ting til at gå op i en højere enhed."

Har I en egentlig skoletjeneste?

"Ja, det har vi i høj grad. En af de store hjørnesteene i huset er vores formidling over for børn og unge, og der kommer ca. 25.000-30.000 skolebørn og besøgere os om året. 4 dage om ugen kl. 10 om formiddagen har vi skoleforestillinger, der starter med et foredrag og efterfølgende film kl. 11. Der

kommer børn både fra små og store klasser, men vores foredrag er primært møntet på de store klasser i folkeskolen og gymnasieklasserne.

Hvor mange øvrige besøgende har I?

"Vi sælger ca. 200.000 billetter om året. Derudover kommer der måske et sted mellem 30.000 og 50.000 mennesker gennem huset i form af virksomheder, der lejer huset til forskellige arrangementer, hvor vi ikke "tæller hoveder"; det samme gælder for vores medlemmer, som har gratis adgang,

når de kommer til foredrag eller andre aktiviteter. En kvart million besøgende gør Planetariet til en af de store aktører i byen."

Har I særlige arrangementer for publikum, når der er usædvanlige fænomener på himlen?

"Det har vi i særdeleshed. Både hvad angår himmelfænomener og rumfart. F.eks. har vi netop fejret 20 året for opsendelsen af det store rumteleskop Hubble og i den forbindelse havde vi

også premiere på en ny IMAX film om rumteleskopet. Somme tider opstår der spontane begivenheder, f.eks. i forbindelse med den seneste solformørkelse, hvor folk stimler sammen omkring huset her for at opleve det. For hvor skulle man ellers

Direktør Peter O. Sevel foran maleriet af Bodil og Helge Pedersen.

gå hen for at opleve en solformørkelse bedst og tale med folk, der har forstand på fænomenet? Vi er naturligvis klar til at rådgive, vejlede og fortælle, har kikkerter ude og er i det hele taget i kontakt med de relevante mennesker, når vi ved, at der er ekstraordinære hændelser på vej. Det kan være, at lokale foreninger kommer og bidrager med

deres udstyr, så alle interesserede kan få lov at kigge. Disse arrangementer foregår ofte udendørs og er gratis at deltage i."

Hvad er der i øvrigt på programmet i den kommende tid?

"Der er altid 5 – 6 forskellige 3D eller IMAX film at vælge imellem. Den næste premiere

ROSENGÅRDENS
Bodega

**Det er her man
hygger sig!**

Åbningstider
Man - Ons: 10 - 00
Tors - Lør: 10 - 02
Søndag: 12 - 20

Irish coffee
34,-

Stor fadøl
34,-

Rosengården 11
1174 København K
Telefon: 3312 4625

Planetariet er på
forkant med
filmteknologien

Aut. VVS-Installatør
Blikkenslager & Kloakmester
Sonberg VVS

Guldbergsgade 9 - 2200 N
Telefon: 35 39 29 93
www.3blaa.dk

GALERIE HELTH

et bl. 1989

Asger Jorn
Henry Heerup
Lise Blaaberg
Christian Tøngø
Alice Hansen
Kamilla Lynggaard
Jens Galschiøt
Tina Sonnichsen
M.fl.

Sofiegade 4
DK-1418 København K
Tlf. 32 96 95 15
arne@galeriehelth.dk
www.galeriehelth.dk

PETER O. SEVEL

Peter ved den store månemodel.

er noget så atypisk som en fantastisk film om Van Gogh, som bliver vist i vores kuppelsal. Filmen har vundet en række priser, og gør sig rigtig godt på netop det kæmpestore filmformat. Formatet hedder IMAX, og vores lærred er det største i landet, næsten 1.000 kvm. Med den projektor vi har, får man en skarphed og en billedkvalitet, som er helt unikt. Når man sidder i salen, har man lærredet omkring sig hele vejen rundt, og det føles fuldstændigt, som om man er med i filmen. Vi er det eneste sted i landet, hvor disse film vises.

Filmen om Van Gogh omhandler de sidste år af hans liv, hvor han malede sine fantastiske

landskabsmalerier. En spændende ting ved det bliver, at vi har fået et samarbejde med Glyptoteket, som har to malerier fra netop denne periode. Det betyder, at hvis man går ind og ser filmen her (premiere 28. maj, red.), kan man tage billetten med hen til Glyptoteket og komme gratis ind og se malerierne der. Så jeg tror, at hvis man bruger 1 time her og 1 time på Glyptoteket, får man Van Gogh helt ind på livet på en meget interessant og utroligt intens måde. Det er en meget smuk film, som vi har valgt at vise, fordi den egner sig fortrinligt til lige netop den filmteknik, vi har i huset her."

Skal der ske nogle bygningsmæssige ændringer af huset?

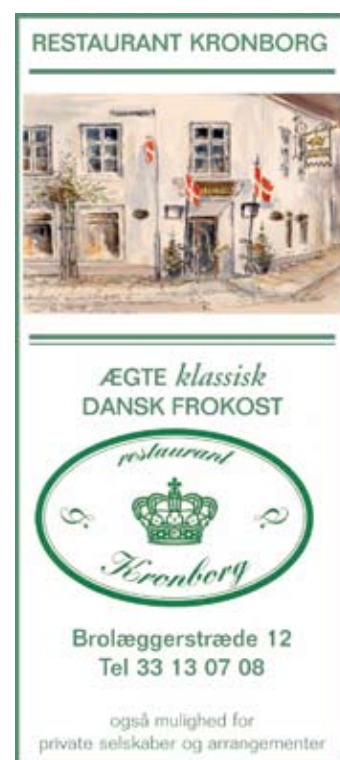
"Der er ikke planlagt udvidelser eller ændringer, men det er klart, at når et hus som dette har stået i 20 år, vil der være ting, man kan ønske sig lidt anderledes, fordi man gør mange ting anderledes i dag. Så almindelige opdateringer og renoveringer af huset foregår

løbende; vi arbejder løbende på at udvikle vores udstilling. Vi er kendt for vores teknologi til at vise film, hvor vi ud over det store IMAX lærred har digitale 3D-filmfaciliteter, som er langt bedre end det, man kan få andre steder. Bare det, at rumteatret er bygget op, som det er, med den skrå kuppel, giver en bedre oplevelse, fordi alle i salen sidder skråt og helt tæt på lærredet. Lærredet er ikke nede for enden af en lang sal. Vi er hele tiden interesserede i at være på forkant med filmteknologien for at kunne tilbyde en anderledes oplevelse."

Som privat virksomhed får I så slet ikke støtte til nogen af disse dyre investeringer?

"Planetariumet ejes af en fond, og vi er ikke født med offentligt tilskud som mange af de øvrige kulturinstitutioner er. Men vi får lidt midler – vel ca. 10% af vores samlede udgifter – fra undervisningsministeriet og kulturministeriet bl.a. til at drive vores skoletjeneste. Planetariumet er klassificeret som

et såkaldt videnspædagogisk aktivitetscenter dvs. at vi forstår at formidle vores budskab på en særlig pædagogisk måde over for eleverne. Der er også fonde, der er venlige at betænke os, fordi man synes, det skal være muligt for skoleelever at komme ind til reduceret pris og opleve det, vi kan tilbyde. Det er ofte dér, problemet er, for vores billetpris ligger omkring 130 kr., hvor en skoleelev skal kunne komme ind for 60-70 kr, og der er det godt at få hjælp til at få økonomien til at hænge sammen.

Bymuseet finder gamle spor

Museumsinspektør Jane Jark Jensen og koordinator Stuart Whatley.

Københavns Bymuseum gør mange interessante fund, efterhånden som Metrobyggeriet gnaver sig ned i vores undergrund.

Museumsinspektør og udgravningsansvarlig på Kgs. Nytorv Jane Jark Jensen og metrofundkoordinator Stuart Whatley fortæller her om nogle af de meget interessante ting, som er fundet ved udgravningen af en transformerstation ud for Hotel d'Angleterre. Området indeholder en del af Chr. IV's

opfyldte voldgrav. Voldgraven blev overflodig efter fæstningsbyggeriet på Kastellet var færdigt og Østerport flyttet til placeringen på det nuværende Østerbro. Opfyldningen skete med henblik på anlæggelsen af Kgs. Nytorv, som stod færdigt i 1670. Den foregik bl.a. ved, at man smed de ting fra husholdningen derned, som ikke længere kunne bruges, dvs. skårne fæde, slidte skosåler, alm. affald, slidt tøj osv. De fleste af de fund, der er gjort indtil nu, er fra 1600-tallet.

Jane og Stuart fortæller begge begejstret: "Genstandene er utroligt velbevarede, fordi de ligger i et vådt, organisk og iltfattigt lag, som gør, at bl.a. tøj, læder og træ har holdt sig så godt. I det hele taget er området fyldt med fund; dagligdags ting, så som pletter og pander, tøjrester, skååler, afskårne læderstumper fra skomagerens

værksted, hårnåle, en portemonnæ osv. Der er både ting, som har været fremstillet lokalt, og importerede varer, som har været forbeholdt den velstående del af befolkningen, f.eks. fine franske keramikskåle. Endnu er udgravningen kun nået ned til laget omkring 1600-tallet, men vi forventer at finde endnu flere fantastiske ting, når vi når

Restaurant Politigården

- Dansk frokost i topklasse
- Sandwich ud af huset
- Brødsalg fra Taffelbay
- Fredags-Bar fra kl. 14-18

- Udlejning af lokaler til private arrangementer
- Separat lokale til frokostmøder

Rysensteensgade 16 • 1564 Kbh. V • Tlf. 33 11 86 08
Info@politigaarden.dk • www.politigaarden.dk
Åbent: mandag til torsdag kl. 6.30 - 16.30
fredag kl. 6.30 - 18.00

Klenodier bliver fundet i Metroens nye udgravninger

ned til middelalderlaget: alt fra opbevaringskar og skåle til trælegetøj osv., og selvfølgelig masser af østersskaller, som var hvermandskost i middelalderen, fordi kød var dyrt.”

Blandt de mange velbevarede læderting er også såler og andre dele af sko, som giver et fingerpeg om, hvor gamle de er, fordi man har et meget godt kendskab til moden i de respektive århundreder.

Træhesten er også et legetøj fra 1600-tallet. Man kan se, at udskæringen har benyttet sig af træets ringe som dekoration, det er flot håndværk. Men benet er brækket, så det er blevet smidt ud. Bagpå kan man se et rødt mærke, som nok markerer, at der har været en hale på, som har været farvet rød.

Mens vi var på besøg, arbejdede en af museets ansatte med at rense nogle af de mange genstande af skind og læder, der er fundet, og pludselig dukkede en intakt portemonnæ op.

Middelklassens spisestel kunne ofte omfatte et stort keramikfad bemalet med tulipaner. Det var til servering af mad, ikke til at spise af.

Dette er et af de finere fad, som har været forbeholdt de rige. Fadene, som er fremstillet i 1500-tallet, var dekoreret med en inskription, typisk af religiøs art, rundt i kanten. Vi fandt lignende stykker af fad, da vi udgravede Bremerholm, men det er et sjældent fund i København.

renæssancemand, der fungerer som søjle i udsmykningen. De kunne også have religiøse motiver, eller afbilde konger og dronninger. Motiver fra den græske mytologi var også populære. De blev fremstillet i perioden 1500-1750, og de tidligste har nok været importeret til København fra Holland eller Tyskland. Senere, i takt med at mange hollandske bygningsarbejdere kom til København for at bygge under Chr. IV, er de nok blevet fremstillet lokalt her.

Træskibet: Det lille, udskårne skib har været et legetøj. Man kan se, at der har været et rør og to master på. To andre både er fundet i en anden udgravning omkring Kgs. Nytorv, og de er alle fra 1600-tallet. Man kunne faktisk dengang med mindre prambåde sejle op af Chr. IV's voldgrav til Kgs. Nytorv, hvor man kunne lægge til og læsse varer af ved Vandporten, som vi fandt ved udgravningerne ud for Magasin i midten af 90'erne. Der var megen sejlads, og disse små

pramme har været et almindeligt syn i dagligdagen, så det er jo meget naturligt, at områdets børn leger med genstande, som de kender.

Ovntegl var meget moderne i begyndelsen af 1600-tallet, hvor rige folk fik deres køkkenovn indrammet af teglstensfliser, der var malet sorte for at illudere metal, som var endnu dyrere end den keramiske udsmykning. Man kan datere dem efter udsmykningen, her er det en

H. DANIELSENS
 EFTF. APS
 KRONQUIST
 LÆDERSTRÆDE 11
 1201 Copenhagen K
 Tel. + Fax 33 13 02 74
 Mail: jk@danielsensilver.dk

AMAGERTORV
 ØSTERGADE
 LÆDERSTRÆDE
 OLD FISH MARKET

ANTIQUES
 GOLD
 SILVER
 SILVER PLATE
 PORCELAIN
 CHRISTMAS-PLATES
 CHRISTMAS-SPOONS
 SECOND-HAND GOODS

 EVERYTHING
 PRICE-MARKED

Vester Kopi
 - et grafisk univers

CAPRINT → OPKLÆBNING → OFFSET-TRYK → SERIGRAFI → INDBINDING → FOLIE
 GRAFISK DESIGN → VISITKORT → UDSILLINGSSYSTEMER → CD OG DVD BRÆNDING →
 KOPIERING → PLAKATER → BANNERE SCANNINGER → LAMINERING → MEGAPRINT
 OPKLÆBNING → OFFSET-TRYK → SERIGRAFI → INDBINDING → FOLIE → GRAFISK DESIGN
 VISITKORT → UDSILLINGSSYSTEMER → VIKAN MEGET MERE END VORES NAVN!

Nørregade 7 · 1165 København K · Tlf.: 33 14 58 33 · noe@vesterkopi.dk
 www.vesterkopi.dk

Nyt website?
 Pris fra kr 1.460,-

Henvend dig til *Straederne* og få et tilbud på en enkel og skræddersyet løsning til lige netop dit firma.

kbh@straederne.dk - 33155666 - Badstuestræde 15

TIVOLI HALLEN
 v/ Helle Vogt

FROKOSTRESTAURANT
 m/ klipfisk og smørrebrød
 som speciale

Vester Voldgade 91
 1552 København V
 Telefon 33 11 01 60
 Fax 33 32 41 60

Berømt Københavner

Berømt sprogforsker i Badstuestræde

Over porten til nr. 17 sidder en mindeplade for Rasmus Rask, som ved sin død i 1832 – samme år, som han flyttede ind i den nyopførte ejendom – havde opnået at blive professor i østerlandske sprog.

Rasmus Kristian Rask fødtes i 1787 i Brændekilde ved Odense. Han var skræddersøn, men viste tidligt ualmindelige evner og blev sat i skole i Odense, hvorfra han dimitteredes til universitetet i 1807.

Allerede i skoleårene havde han på egen hånd udført omfattende sproglige studier, som han videreførte i universitetsårene på trods af meget vanskelige kår. I 1811 udkom hans første sproglige arbejde

Porten til Badstuestræde 17 hvor mindepladen for Rasmus Rask er placeret

”Vejledning til det islandske sprog”. I 1813 havde han opnået sponsorstøtte til en rejse til Island, hvor han i to år studerede sproget og skrev et epokegørende værk om det gamle nordiske sprogs oprindelse. Værket udkom først i 1818, fordi Rasmus Rask i årene fra 1815-1818 havde gennemført en lang studierejse, der gik over Sverige, Rusland og Persien til Indien. På hele rejsen var han ivrigt beskæftiget med en mængde forskellige sprog, særligt orientalske. Han havde et sjældent skarpt blik for sprogenes ejendommeligheder og indbyrdes sammenhæng og må tælles med blandt grundlæggerne af hele den moderne sammenlignende sprogvidenskab.

Til trods for sin interesse for de meget fjerne sprog, var Rask meget nationalt sindet og skrev så godt som alle sine værker på dansk. Da han i 1825 afslog et tilbud om ansættelse i udlandet, som sikkert havde været lukrativt for ham, skrev han de berømte ord: ”Sit Fædreland

Rasmus Rask

skylder man alt, hvad man kan udrette.” Til trods for sit store arbejde levede Rasmus Rask i stor fattigdom og måtte påtage sig meget undervisningsarbejde. Han havde pådraget sig en lungesygdom og andre dårligdomme under sin rejse til Østen, og selvom hans økonomiske situation blev bedre, da han i 1829 blev universitetsbibliotekar og i 1831 endog professor, stod hans helbred ikke til at redde. Da udnævnelsen til professor kom, sagde han: ”Jeg frygter, det er for silde.” Det var det.

Ude & Hjemme

maleri og tegning af Silje Jensen
Velkommen til fernisering
onsdag den 18. april kl. 16 - 18

Sidste dag: Fredag den 21. maj
Bemærk at galleriet holder lukket
13. - 16. maj.

Albrechtsens
GALLERI

Annette Albrechtsen
Kronprinsesgade 3
DK - 1306 København K

Mobil: 26 17 12 50
www.albrechtsen.dk

Dansk frokostrestaurant
“Kælder 12”

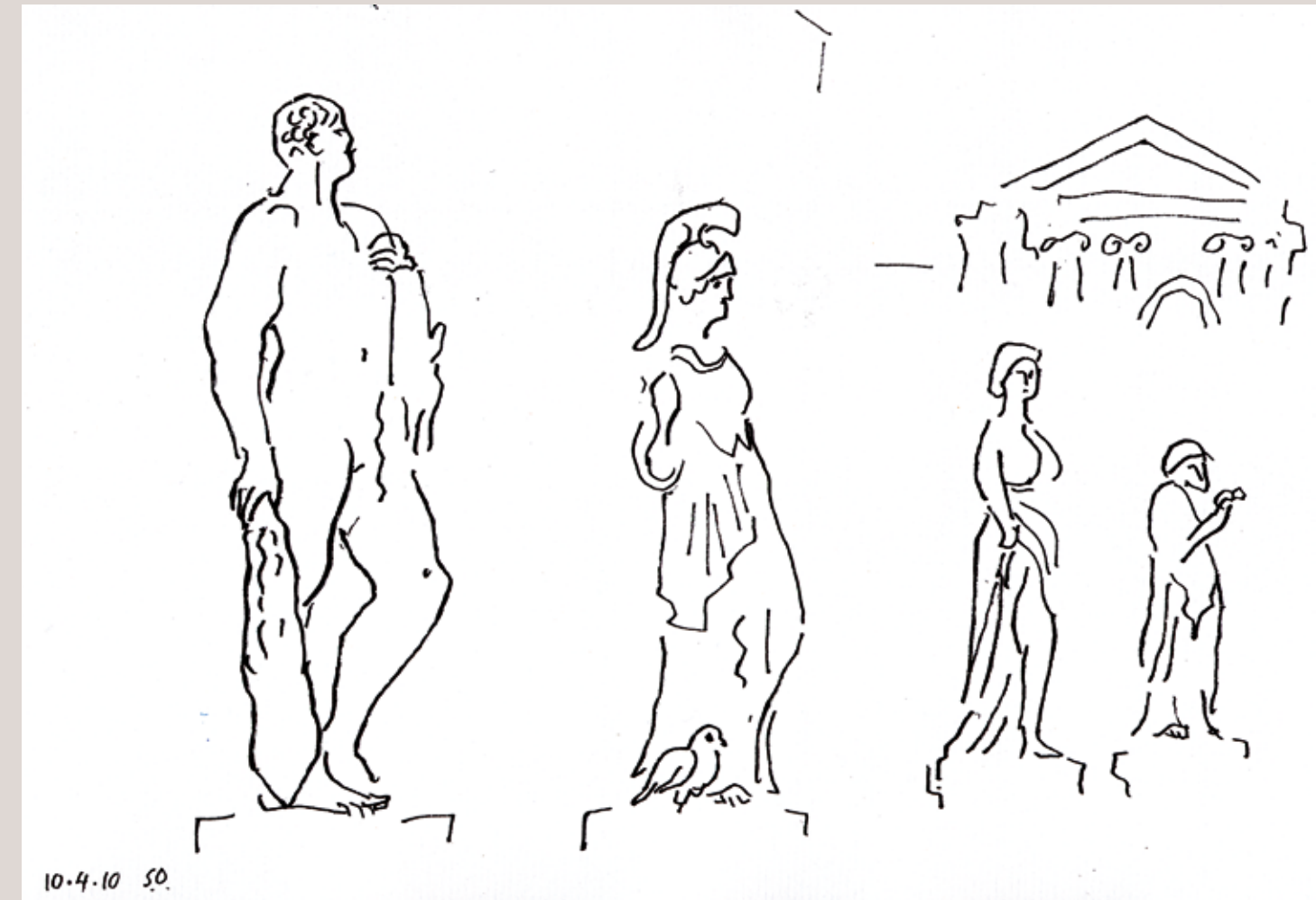
Dronningens Tværgade 12 · 1301 København K
Åbent alle dage kl 11.30 - 16.30 · Tlf. 3312 8447

Herkules, Minerva, Nemesis og Æskulap
passer godt på Højesteret

Kunstmaleren Sven Okkels
tegner stemninger fra vores by
med en lille kommentar.

Sven Okkels fotograferet af Karsten Bundgaard

Tegningerne er blevet til på
byvandring, hvor Sven har
tegnet on location.

De Københavnske Nattevægttere

- Få Jæres egen byvandring med »Den gamle nattevægter«
- Alle kan bestille en byvandring med nattevægteren.
- Max deltager 40 personer.
- Tidspunktet bestemmer I selv.
- Ruten er fra og til Gråbrødretorv - mulighed for andre ruter.
- Varighed 5 kvarter. Pris kr. 1.200,-
- Fremmedsprog (engelsk, svensk, tysk, fransk eller italiensk) kr. 2.000,-
- Man besøger bl.a. det eneste endnu eksisterende rum fra Gråbrødrekloster.
- Overalt fortæller vægteren og synger vægtervers.

Henvendelse på: Tlf. 33 64 48 94 - 41 36 37 73
info@nattevagterne.dk - www.nattevagterne.dk

Hos Dorte
Knabrostræde 6 · 1210 København K
Tlf. 3315 9777 · www.hosdorte.dk

FORNEM PRIS TIL RÅDHUSFILMENS PRODUCENT

Europa Nostra prisen 2010 går til filminstruktør Nils Vest. Filminstruktør Nils Vest er blevet tildelt den ærefulde Europa Nostra bevaringspris for sit arbejde med arkitekturhistoriske film og for sin utrættelige kamp for at bevare gamle bymiljøer. Europa Nostra er den europæiske paraplyorganisation for 250 frivillige og aktive bevaringsorganisationer fra hele Europa. Den samler og repræsenterer de europæiske bevaringsorganisationer i forhold til internationale myndigheder som f.eks. EU, UNESCO og Europa rådet. Europa Nostra Danmark har indstillet Nils Vest til den fine pris, der uddeles i juni måned i år ved Europa Nostras generalforsamling i Istanbul. Nils Vest er den eneste danske prismodtager i år, men Danmark er tidligere tildelt flere priser. Nils Vest har lavet mange film om bygningskultur f. eks.

Filmanden Nils Vest der har modtaget Europas Nostra prisen 2010.

"Himmelstigen", "Arkitekten, der blev væk", "Vor Frue Kirke", "Erik Hansen og Marmorbroen", "Rosenborg" og i 2010 en film om Martin Nyrops rådhus i Københavns centrum. Udover at lave film om arki-

tekturhistorie har Nils Vest været involveret i kampe for at bevare de gamle miljøer. Han har blandt andet forhindret

nyt skæmmende byggeri ved Holmens Kirke og har i 30 år kæmpet for bevarelsen af det enestående miljø på Christiania.

Kenneth's Cykler

- Værksted
- Nye cykler
- Alt inden for tilbehør
- Udlejning af cykler

Gothersgade 157 • Tlf. 3333 8458
Åbent: Man-fre. 8.00-17.30 • Lørdag 10.00-13.00

1888

Frokostrestaurant Husmann's Vinstue, der blev grundlagt i 1888, er en af de få kælderrestauranter, der er tilbage i København. Indretningen er stort set uændret i de 120 år, der er gået. Kvinder blev forbudt adgang fra 1912 til 1981. Frokostrestaurant Husmann's Vinstue er i dag en traditionel dansk frokostrestaurant af højeste kvalitet med hjemmelavet specialiteter af friske råvarer efter typiske gamle opskrifter.

Husmann's Vinstue
Larsbjørnsstræde 2, 1454 København K
Telefon 3311 5886
www.husmansvinstue.dk

København Caféen er en hyggelig, ægte dansk restaurant beliggende i en af Københavns små charmerende stræder. Det gode traditionelle dansk smørbrød dominerer menukortet til frokost, og om aftenen serveres dejligt dansk middags af specialiteterne hver mandag og tirsdag er bl.a. stegt flæsk med persillesovs. For øvrigt kan man være heldig at opleve julemanden »live« i løbet af året.

København Caféen
Badstuestræde 10, 1209 København K
Telefon 3332 8081
www.kobenhavnercafeen.dk

Før og nu

Landemærket, som går fra Gothersgade over for Rosenborg ned til Rundetårn, ses her fra hjørnet af Pilestræde, som krydser gaden ca. midtpå. Det gamle billede er taget i 1909, og som man tydeligt kan se, har gaden ændret karakter. Det gamle hus med frisørsalonen er væk og erstattet af Egmont Kollegiets moderne bygning. Dog har Trinitatis og Vor Frue Kirke bagest i billedet ikke ændret sig. "Landemærket" betød på ældre dansk skel eller grænse – Middelalderbyen endte her.

Det gamle billede er fra ca. 1909

2 retter kr. 260,-
3 retter kr. 295,-
vi glæder os til at byde jer velkommen på Brasserie Chit Chat

www.chitchat.dk
Bordbestilling 3333 9339
Skt. Peders Stræde 24 A
1453 København K

KONCERTMESTER I DET KONGELIGE KAPEL VERDENS ÆLDSTE ORKESTER

En af de ældste dokumentationer billedligt for Det Kongelige Kapel. Det var et kongeligt trompeterkorps.

Det Kgl. Kapel er ikke bare Danmarks, men hele verdens ældste orkester. De historiske rødder går helt tilbage til 1448, hvor det blev etableret som et trompeterkorps, som kongen – Christian I – kunne råde over til ceremonielle begivenheder og andre festlige lejligheder.

I dag er Kapellet et opera-, ballet- og symfoniorkester med omkring 110 fastansatte musikere. Vi har bedt Tobias Durholm, som blev koncertmester som 25-årig i 1997, fortælle lidt om sit arbejde i det gamle orkester.

”Vi spiller til forestillingerne på Gl. Scene og på Operaen til opera og ballet. Derudover har vi en koncertserie, som er meget vigtig for os, vi spiller 4 symfonikonserter om året i DR-byens fine, nye koncertsal. De koncerter er vigtige for os, fordi de giver os mulighed for at ”komme op af graven” og op på scenen og være det symfoniorkester, vi også er, med vores eget repertoire. Men vores arbejdsopgaver er primært opera og ballet og at spille til forskellige arrangementer i huset, f.eks. galaforestillingen i anledning af dronningens fødselsdag.”

Hvordan er det at være i sådan et gammelt orkester?

”Jeg synes, det er fantastisk. Det er spændende at være i et

orkester, hvor der er så meget historie, og så har vi i Kapellet en særlig omgangsform, som gør det til en rigtig dejlig arbejdsplads.”

Hvad går din funktion som koncertmester ud på?

skiftes til at være på arbejde. De tre øvrige er Mikkel Futtrup, Lars Bjørnkær og Jon Gjesme. Vi er selvfølgelig forskellige personer og har hver vores tilgang til arbejdet, men jeg er meget glad for vores samarbejde, fordi vi lærer af hinanden og er hinandens sparringspartnere.

Som musiker er man hele tiden på prøve

”Koncertmesteren fungerer som en slags bindeled mellem dirigent og orkester. Dels er man den første førsteviolon og leder af førsteviolingruppen og også en slags leder for hele orkestret. Koncertmesteren sidder tæt på dirigenten og kommunikerer med dirigenten; hvis dirigenten har ønske om ændringer, et andet anstrøg osv., går det igennem mig. Det er også koncertmesteren, som rejser sig og stemmer orkestret og sætter prøven i gang. Er der en violinsolo, er det mig, der spiller den. Man kan vel sige, at koncertmesteren er en slags førerhund. Vi er fire ligestillede koncertmestre, som

Førsteviolingruppen består af i alt 20 violinister, de 4 koncertmestre og 16 soloviolinister, som sidder lige bag koncertmesteren. Resten af den samlede violingruppe udgøres af tuttimusikere, som er ”kroppen” i gruppen.”

Hvordan bliver man koncertmester?

”Når stillingen som koncertmester slås op, går alle ansøgere til en prøve, hvor man konkurrerer på spillemæssige færdigheder. Til første prøve spiller man bag en skærm, for at alle ansøgere kan være anonyme, så juryen

kan basere sin afgørelse udelukkende på det spil, de hører. Juryen, som består af musikere fra orkestret, vælger nogle ansøgere ud for at indsnævre feltet, og når konkurrencen er forbi, er der fundet en vinder. Derefter er der to års prøvetid

Koncertmester Tobias Durholm i den nye opera.

på koncertmesterstillingen, hvor hele orkestret har en mulighed for at vurdere, om det kan fungere. Jeg fik stillingen i en ung alder og har givet ikke været den fuldendte koncertmester som 25-årig, men jeg har fået lov til at vokse på pladsen og har altid

følt, at orkestret bakkede mig op og troede på mig. Jeg tror, man kan sige, at Kapellet har en særlig rummelighed, som jeg sætter stor pris på.”

Er det hårdt at være på prøve i to år?

”Det er det vel. Men som musiker er man hele tiden på prøve, hele tiden udstillet. Man skal levere varen til enhver tid, og hvis man ikke gør det, kan man være helt sikker på, at folk lægger mærke til det. Måske ikke publikum, men i hvert

fald dine kolleger omkring dig. Det holder jo aldrig op, og man vænner sig til at skulle levere sit ypperste hver gang. Men det er klart, at prøvetiden betyder noget, fordi det er afgørende for ens fremtid, men man må prøve at abstrahere fra det og være

MUSIK TIL KONGELIG BALLET OG OPERA

Man bliver lidt historieløs, når man kommer ind i et nyt hus

**PORTRÆT
BRYLLUP
P.R.
REKLAME**
Web-produktion
Stillfoto til
film og TV
Medlem af
Danske Billedkunstnere

**PLOUG
FOTOGRAFI**
Tlf.: 33 15 56 66
Badstuestræde 15 - DK- 1209 K
www.ploug-fotografi.dk

den, man er, og levere det bedste, man kan. I de to år må man eksperimentere og finde sine ben at stå på i den rolle.”

Din far, Mogens Durholm, var også violinist og havde faktisk den stilling, du nu har, i 40 år. Hvordan greb du selv musikeruddannelsen an?

”Jeg startede min musikalske løbebane i det danske Suzuki-Institut, som 5-årig. Jeg så et TV-program med nogle børn, som bl.a. lå på ryggen og spillede. Det så utroligt morsomt

Kapel; jeg tror ikke, jeg anede, hvad det var, men jeg kunne godt tænke mig, at det skulle være sådan, fordi min far spillede der. Som årene gik, blev jeg mere og mere bevidst om det, og i løbet af folkeskolens sidste klasse besluttede jeg mig for at søge ind på Konservatoriet. Det kom jeg så efter 9. klasse og gik der i 6 år. Efterfølgende var jeg først et år i New York og så et år i Ohio, for at videreudanne mig. I løbet af det år, hvor jeg var i Ohio, var der en konkurrence om en tutti-plads i Kapellet, og den gik jeg til og

ud, og jeg tænkte, at det var noget, jeg gerne ville. Faktisk er der mange af mine kolleger, som også så det program og blev inspireret til at gå på instituttet. Jeg vil ikke sige, at jeg mødte modstand fra min far, han syntes bare, at jeg skulle besinde mig lidt, fordi det måske ikke var noget specielt attraktivt liv at være musiker. Men jeg spillede alligevel Suzuki-violin i alle skoleårene og havde stor glæde af fællesskabet omkring det. Jeg var allerede dengang overbevist om, at jeg ville ind og spille i Det Kgl.

var så heldig at vinde. Siden er det gået slag i slag. Man kan vel sige, at jeg underbevidst har forfulgt det mål, siden jeg var ganske lille, uden egentlig at vide, hvad jeg gik ind til. Jeg har jo helt naturligt været i miljøet fra barnsben, fordi min far øvede, og jeg var med ham til koncerter osv., men der er også mange herinde, som ikke kommer fra en musikalsk baggrund. Baggrunden er ingen nødvendighed, man kan sagtens blive en meget, meget fin musiker uden.”

Hvordan er det at spille i Operaen?

”Jeg er glad for det. Jeg startede i Gamle Scene, og et af problemerne derinde var, at der ved de store værker kunne opstå et voldsomt lydtryk, fordi der ikke var særlig meget plads i graven. Akustisk set var det en lise at komme herud, det er behageligt at spille i graven, og der er også en meget fin akustik i salen. Men jeg kan godt en gang imellem savne det akustiske chok, som en knytnæve i maven, som Gl. Scene kunne give. Det er næsten for ”pænt” herude.”

Hvordan er forholdene backstage?

”Det er jo klart, at et nyt hus med nøgne betonvægge ikke har megen sjæl. Den må man forsøge at flytte med ind. Jeg husker Gl. Scene som fantastisk,

fordi man havde historiens vingesus, hele teatret var gennemsyret af traditioner. Man bliver lidt historieløs, når man kommer ind i et nyt hus. Selvom orkestret er fuldstændig det samme, skal man finde en ny måde at agere på. Men jeg synes, vi kommer efter det, jeg føler mig selv bedre og bedre tilpas herude. Det er bare ærgerligt, at det er så svært at komme herud, også for publikum, vi føler, at det er en slags anneks i forhold til byen. Det var skønt i gamle dage, hvor man efter forestillingen kunne sive ud på Kgs. Nytorv, hvor der var liv og aktivitet, også selvom man kom ½ time efter forestillingen. Når man havde været til prøve, kunne man gå i Magasin eller til pølsevognen og få en pølse. Herude er der fuldstændigt dødt ½ time efter forestillingen. Jeg ser meget frem til, at der kommer en bro eller en anden form for løsning, så Operaen kan blive en del af byen.”

Tobias Durholm spiller på Det Kgl. Teaters fine Stradivarius ”The Red Cross Knight”, bygget i Cremona i 1691.

Musikerne i Det Kgl. Kapel forsøger at få sjælen fra Gamle Scene med sig i deres nye foyer ”backstage”. Her er Tobias flankeret af to af sine forgængere, Anton Svendsen, koncertmester fra 1895-1910 (malet af Michael Ancher). På bordet er det Axel Gade (Niels W. Gades søn), koncertmester fra 1910-1921.

B&W - Christianshavns mægtige arbejdsplads

Burmeister & Wain. Det hele begyndte i Købmagergade i 1843, da Hans Heinrich Baumgarten etablerede sit maskinværksted i Store Købmagergade nr. 5 (nu nr. 46) på 2. sal i baghuset. Baumgarten var en fattig vogterdreng fra Holsten født i 1806; men han var også et teknisk naturtalent, og det førte til, at han gik til hånd hos den lokale smed, som så, at drengen havde en sjælden evne til at håndtere et værktøj. En af de større bønder, han tjente hos, så hans evner, og de lå et andet sted end at vogte køer og slå med le, så han hjalp Baumgarten til at blive snedkersvend. Han tog til København og fik plads hos maskinbygger F. Schiødt på Skt. Annæ Plads. Her forestod han bygningen af en papirmaskine til Ørholm, en maskine, som vakte den allerstørste opsigt i industrikredse. Da han etablerede sit værksted, fik han støtte fra så fornem en side som H.C. Ørsted, der på den tid var en af Europas førende fysikere. Han fremstillede maskiner, bl.a. handskesymaskiner; men værkstedet larmede, når der smededes på 2. sal, så det kunne høres helt ud på gaden. Værkstedet blev derfor flyttet til Møntergade. I 1846 gik Baumgarten i kompagniskab med den 15 år yngre Carl Christian Burmeister, som havde studeret på Polyteknisk Læreanstalt.

Værkstedet i Møntergade, nu en maskinfabrik, havde 30 medarbejdere, da Burmeister kom til, så forholdene var efterhånden for trange til, at de kunne blive. Efter megen søgen fandt

Selandia der blev verdens første dieseldrevne havgående skib.. C. Blacher de ejendommen matr.nr. 170 i Overgaden neden Vande, og dermed lagde Christianshavn plads til et af Danmarks største industrieventyr. Der fandtes ikke én tilsvarende virksomhed i hele Skandinavien. Allerede i 1847 udvidedes maskinfabrikken med et jern- og metalstøberi, og der var nu 60 arbejdere beskæftiget hos Baumgarten & Burmeister. Der blev lavet forskellige maskiner og varmeanlæg, og man var også begyndt at bygge dampmaskiner. Den store produktion gjorde, at virksomheden konstant var i pladsnød, så alt hvad der kunne købes i området mellem Overgaden og Havnen blev efterhånden erhvervet, blot ikke Christianskirken.

Når der blev bygget dampmaskiner til skibe, hvorfor så ikke selv bygge skibene? Pladsen på fabrikken kunne ikke rumme et værft, så man lejede en plads hos Jacob Holm på den

første skib i 1854. Et skib eksisterer stadigvæk, og det er nybygning nr. 15, hjuldamperen Hjejlen, der sejler rundt på Silkeborgsøerne. Baumgarten følte, at en ny tid begyndte for firmaet, så i 1861 overlod han maskinfabrik og værft til Burmeister, som nu blev ene-ejer. Firmaet, som leverede maskiner til Flåden, havde et fantastisk godt samarbejde med Marinens maskininspektør og senere underdirektør på Orlogsværftet, englænderen William Wain. Wain var en genial udvikler af dampmaskiner og andet maskineri. Hvad var derfor mere nærlig-

Kopi af P. S. Krøyers maleri af fabrikkens støberi. Støberimesteren ses i baggrunden med løftet arm.

gende end at tilbyde Wain medejerskab af virksomheden? Det gjorde Burmeister, og i 1865 var Burmeister & Wain en kendsgerning. Det var Wain, der konstruerede den store dykkerklokke, der blev brugt i forbindelse med B&W's levering af den nye og anden Knippelsbro i 1869. B&W var et interessentskab med Burmeister og Wain som de eneste interessenter; men

Den gamle port til B og W i Overgaden Neden Vandet.

Skibene blev større og større, og pladsen ved Danisco på den anden side af kanalen blev alt for trang, og vanddybden udfor

En af de sidste nybygninger slæbes her ud af doggen.

tiden løb fra denne selskabsform, så med C.F. Tietgens mellemkomst blev B&W omdannet til aktieselskab. Det gav mulighed for at anlægge et helt nyt og nødvendigt skibsværft.

for lille, så B&W købte arealer på Refshaleøen, som ved opfyldninger efterhånden blev til vore dages Refshaleø.

Kølen til det første skib blev lagt i 1873, det fik navnet Christian d. IX og løb af stablen i 1874. Dermed var B&W på Christianshavn udelukkende en maskinfabrik. William Wain døde i 1882 og C.C. Burmeister trak sig tilbage i 1890, en ny epoke indtrådte dermed for B&W. Rudolf Diesel nede i Tyskland eksperimenterede med en ny

Husk vi er flyttet over i nr. 16
 Noa Noa' tidligere forretning

**JEANS
 STORE**
 Cph

Larsbjørnsstræde 16 • 1454 Kbh. K • Tlf. 4113 7822
 Webshop: www.jeansstore.dk

Historien om B&W

form for motor. Det blev der skrevet meget om i fagpressen, og mange var skeptiske. Det var B&W's direktør Ivar Knudsen ikke, så da Diesel havde fået udviklet sin motor til noget brugbart, gav han B&W licens til at fremstille dieselmotorer. Knudsen fik indføjet, at B&W havde ret til selv at videreudvikle dieselmotoren og var berettiget til at udtage patenter på sine opfindelser.

Se det var et scoop af de store, for B&W havde dermed verdenspatenter på de store skibsdiesler, og som de første i verden søsatte B&W det første motorskib Selandia i 1911, et skib der vakte så stor opmærksomhed overalt, at selv marineminister Winston Churchill gik ombord for at se vidunderet i 1912. Også søsterskibet Jutlandia blev berømt, men det er en anden historie. Et af de fornemste eksempler på B&W dieselmotorer kan stadig ses ude på H.C.Ørstedsværket, en kæmpe stationær dieselmotor på 22.000 HK.

Alt gik slag i slag for B&W. Da krigen kom, var motorfabrikken vital for den tyske værnemagt, hvilket medførte, at motorfabrikken på Christianshavn blev bombet af Royal Air Force d. 27. januar 1943.

B&W's arbejdere var toneangivende i den københavnske befolkning, de brød sig ikke meget om tyskerne, så da der i juni 1944 blev erklæret spær-

retid, gik arbejderne hjem, for, som de sagde, var de nødt til at passe kolonihaven i dagtimerne, når de skulle være inde på de lune sommerfæstener fra kl. 18. Det satte folkestrejken i gang, den vel nok største folkelige manifestation mod besættelsesmagten under hele krigen, som satte Danmark på verdenspressens forsider. Arealerne op til Knippelsbro blev også sønderbombet, så B&W overtog dem efter krigen, for maskinfabrikken blev kraftigt udvidet, og tilbage ligger Ørkenfortet, som rummede B&W's administration. I 1971 indtrådte en krise for B&W. Værft og motorfabrik blev adskilt. Jan Bonde Nielsen købte B&W aktierne billigt, overtog firmaet, og efterhånden gik alting galt. Dieselaftdelingen, måske landets eneste nøgleindustri, blev solgt til det tyske M.A.N., og dermed var det egentlig slut med B&W. Døds kampen var lang, og værftet afleverede det sidste skib i 1996, hvorefter nøglen blev drejet om. Dermed var et af Danmarks største industrieventyr uigenkaldeligt slut. I næsten 125 år satte B&W sit præg på Christianshavn, og de ses stadigvæk. Flemming Lehrmann

Nogle af B og Ws gamle bygninger er i dag omdannet til moderne kontorlokaler, og dermed holdes de gamle bygninger i fin stand.

Dansk frokost når det er bedst
Nyd vores fortovscafé ved kanalen
med udsigt til Christiansborg

Mødelokaler med plads til 10-20 personer.
Selskaber modtages op til 90 kuverter

Åbningstider:
Hverdage 11:30 - 19:00 Lørdag 11:30 - 16:00

Kanal Caféen
Frederiksholms Kanal 18 - København K.
Telefon: 33 11 57 70 - www.kanalcfeen.dk

DET LILLE FINE GALLERI VED ROSENBORG SLOT

Albrechtsens Galleri har base i en af de små pavilloner langs Kongens Have og danner på 4. år ramme om udstilling af dansk nutidskunst og kunsthåndværk,

Annemette Albrechtsen overtog den lille pavillon efter sin far, tegneren Klaus Albrechtsen, der i 27 år brugte den som sit atelier. I 2006 besluttede han at flytte tegnebordet hjem i privaten, og Annemette omdannede det lille, fine rum til galleri. I sit mangeårige arbejde med kostumer, haute couture og tegning har Annemette Albrechtsen arbejdet med rum, form, farve og komposition, men inden for de seneste år er arbejdet med maleriet og galleriet blevet intensiveret.

I år præsenterer galleriet 10 udstillinger. I maj måned er det kunstneren Sille Jensen, der viser godt gammeldags maleri med udstillingen Ude & Hjemme, og i juni måned åbnes dørene for en maleriudstilling af Franz Beckerlee. I efteråret vises tegninger af

Klaus Albrechtsen, Albert Mertz, Inge Falkentorp Rein og en håndfuld andre fantastiske tegnere, inden det traditionen tro bliver tid til årets juleudstilling med kunst, unika og årets sprællemænd.

Sidste år opstod samarbejdet med instruktør og skuespiller Ulla Koppel og Verdens mindste Teater, som tilbyder en række kulturarrangementer i Albrechtsens Galleri, under kunstnerisk ledelse af Ulla Koppel. Da ideen om at bruge galleriet som base for kultur-gå-hjem arrangementer var født, blev der indkøbt 18 skamler og engageret de første kunstnere til de såkaldte TIRSDAGSSALONER. Det blev hurtigt et tilløbsstykke for kvarterets indbyggere, og de små saloner blev fulgt op af egentlige forestillinger. Indtil

Annemette ved indgangen til sit galleri.

dato har Verdens mindste Teater præsenteret 4 forestillinger i den lille pavillon, alle anmelderrost og spillende for fulde huse. Så

kom indenfor og blev ramt af en anderledes og indtagende kulturoplevelse.

HENRIETTE HORNSLETH DIAMANT- OG ÆDELSTENSLIBER

DIAMOND AND GEMCUTTER
By appointment

- **Vurdering**
- **Salg af sten**
- **Reparation & forarbejdning**
- **Kurser**
- **Foredrag**
- **Ekskursioner**

www.hhornsleth.dk
henriette@hhornsleth.dk
Telefon 21 28 87 56

Babylon inden for voldene

Sproghistoriske observationer i Indre By

Tag og læg øre til tale, snakken og råben på gader og stræder! Findes der inde i byen stadig et *lingua franca*? Eller koiné, som det kaldes i fint fagsprog, når de lærde definerer et fælles sprog? Alt efter tidspunkt og kvarter hører vi nu en enormt varieret multikoncert: det lavmælte standarddansk, hvor hver anden sætning begynder med "jamen altså", og som i weekendnætterne skrues op til brøl og skrig. Så børns gestiske ordflom endende med "ogsånnød", teenageres emfase med "vildt fedt super nice", yngre voksnes hurtignak og sproglige fattigdom med deres evige "rigtig-rigtig fantastisk" og pensionisters distinkte udtale af stavelserne. Den ubønhørligt voksende amerikanisering af firmanavne, skiltning og reklametekster (SALE) er en spejling af, at den britiske udtale af engelsk hos både indfødte og fremmede er afløst af en tyk nordamerikansk accent. Jo, København er blevet tosproget i de forgange tredive år, men tosprogetheden er farvet med alloktone (født i udlandet) undertoner: amerikansk-tyrkisk vs. dansk-tyrkisk, amerikansk-polsk vs. dansk-polsk, det samme med dansk-urdu, dansk-swahili, dansk-norsk, dansk-thai, dansk-arabisk osv. På visse tidspunkter af dagen og på visse steder i city er det kun et mindretal, der taler traditionelt accentfrit dansk. Det kan lyde helt babylonisk, men det fun-

Jødiske børn i Vognmagergade

gerer udmærket, at hver københavn har sin egen melodi med sig. Ja, og så turisterne forstås. Havde københavnernes oprindelige et eget københavnsk modersmål? Ja og nej. En by med stor børnedødelighed og kort levetid skulle altid suppleres med nye udenbys kvinder og mænd. De kom fra det østdansktalende Skåne og Halland, fra Jylland og øerne med deres mange dialekter, fra de vestnordisktalende Færøer, fra Island og fra Norge, det sidste også med flere dialekter. En voksende skare sydlændinge kom efter o. 1300 fra det nordlige Tyskland og Slesvig-Holsten. Disse skulle efter

reformationen forsynes med egne præster og kirker, fordi latin blev bandlyst i kirken. Men det var det sjællandske opland, som i længden vandt teten, og københavnernes enedes om at tillægge sig en østsjællandsk udtale med sjællandske vendinger. Skriftsprog og talesprog gik i 1700-tallet hver sin vej takket være skolelæreren, præsten og de fine kredse i hovedstaden. Disse – kvinderne først – bestræbte sig på at udtale dansk, som man skrev det. Så var tyendet sat på plads. Men fine sprogsikke fristede også til efterbelse. Det bløde bagtunge-r, typisk

for skånsk, pariserfransk og portugisisk, spredte sig fra de fine københavnere inders leflen for pariser udtalen af [r] vidt omkring og fortrængte efter ca. 1780 mere og mere det djærve ældgamle rullende fortunge-r. Og det nye [r] blev med tiden mere og mere luftigt og uhørbart. Sproget og klasse fulgtes ad. Hellerup og Grønnegade blev to sproglige verdener, indtil arbejderbevægelsen og demokratiseringen af Danmark også fik følger for byens sprog. Efter krigen skulle vi ikke længere være De's og sige *sikkel* for cykel og tale som Poul Reumert for at høre med i det bedre selskab.

Det fugtige [ts] og det flade [a] lagde man ikke længere mærke til. Høj og lav sagde nu *maj'd* i stedet for *meget*, *blé'd* for *blevet* og *rat* for *ret*. Tøj og udtale var efter ungdomsoprørets tid ikke længere sociale markører, men aldersmarkører.

Man skulle ikke tro det: det tyske sprog, som i dag blandt københavnere regnes for at være hundsvært at lære, kunne gennem hele Middelalderen og langt senere forstås af de fleste mennesker i byen. Forklaringen er, at det tysk, man hørte og snakkede (*schnackte*), var neder-tysk, som siden Hansetiden konstant havde haft bydansk i sit greb (*vor'de* til *blive*) og leveret tusindvis af gloser og vendinger til det oprindelig nordiske sprog. De efter 1540 indvandrede tyskere kom for det meste fra de protestantiske regioner Mecklenborg, Pommern, Hannover og Westfalen, hvor sproget var plattysk fuldstændig som i Holsten og de slesvigske købstæder. "Magst du ook gern in Koppenhågen leven net as ik?" De var først og fremmest håndværkere af alle brancher, ellers garnisonens gevorbnere og deres officerer og kirurger.

Hoffets - og landhærens - sprog var som bekendt højtysk mellem 1700 og Struensee-tiden, medmindre de adelige von'er og de'er i Frederiksstaden følte sig endnu finere og kommunikerede skriftligt og mundtligt på

fransk med ligestillede landsmænd. Når man gennembladrer den (tysksprogede) Hof- und Staatskalender fra Christian VI's og Frederik V's tid (o. 1730-1765), er det nærmest kun de nederste i rangordenen på Slotsholmen såsom lakajer, vaskekoner, stuepiger, kuske og stalddrenge, der bærer danske efternavne.

På fastlandet levede de to sprogkulturer side om side i skole, kirke, foreningsliv og teater, men til dagligt fuldstændigt assimileret og integreret fra naboskab og venskab til ægte-skab. Tosprogethed var ikke noget man tænkte over, da der i den mundtlige omgang ikke fandtes sanktionerede sprognormer. Både nordmænd, islændinge, slesvigere, tyskere, jøder og skåninger måtte lynhurtigt lære sig sjællandske vendinger for nemmere at kunne færdes på svalegange, værksteder, torve og værtshuse. Ellers var københavnernes i over to hundrede år tosprogede. Børns sproginlæring, inden de fylder ti år, muliggør det på et par måneder, hos ældre tilflyttere kan det til gengæld tage årtier. Udtalen har aldrig været et problem, og derfor fastholdt man gerne sin egen moders udtale. I midten af 1700-tallet var den lutherske Sankt Petri menighed det folkerigeste sogn i byen. På syv forskellige prædikestole og en rabbinerstol taltes der højtysk, således at en femtedel

af Københavns befolkning må have haft en tysk baggrund. Med alfabetiseringen hos de jævne borgere begyndende i midten af 1700-tallet, hvor skole og konfirmation gjorde deres virkning gældende, udviklede tysk sig til et ægte fremmedsprog i hovedstaden. At læse, at skrive, at oversætte og at lære grammatikken bogliggjorde tysk og fjernede det fra menigmand. Efter 1848 og særlig efter

ALIDA
Marstrand
Håndlavede chokolader

Bredgade 14 - 1260 København K.

Tlf. 33 15 13 63

www.alida-marstrand.dk

Beskyt din bolig mod al slags vejr

4,5 liter Jotun Demidekk Optimal
SPAR 20%
Vejl. pris 899,- Nu kr. 719,-

9 liter Jotun Mur Silikonemulsionsmaling
SPAR 20%
Vejl. pris 1299,- Nu kr. 1039,-

9 liter Jotun Mur Oneforsterket Facademaling
SPAR 20%
Vejl. pris 849,- Nu kr. 679,-

Spekter Stålkardesk
SPAR 20%
Vejl. pris 249,- Nu kr. 199,-

Alfdækningsfil
SPAR 20%
Vejl. pris 148,- Nu kr. 118,-

Københavns mest uforskammede betjening

colorama
MALING TAPET SOLAFSKÆRMNING

BOHNS EFTF.
TORVEGADE 25
1400 KØBENHAVN K
TLF. 3257 8701

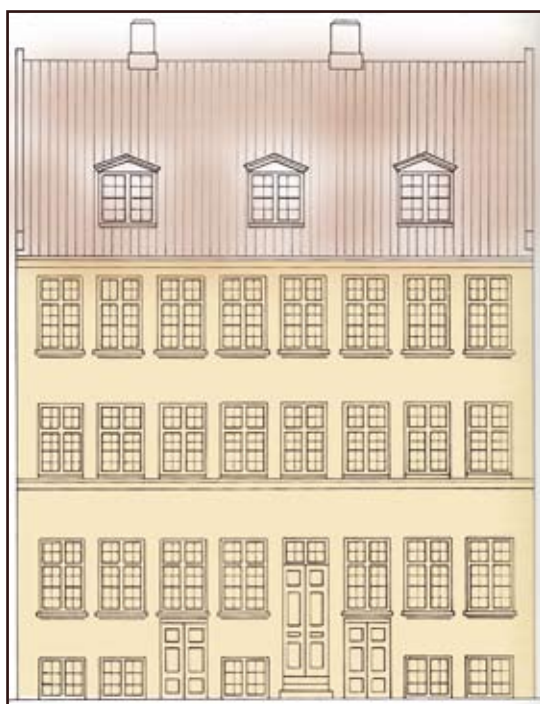
-og vores sprog

1864 med tabet af hertugdømmerne ebbende indvandringen syd fra lige så stille ud. I 1880 var kun 5 % født i Tyskland, blot ti år senere var tallet faldet til 1,9 %. I 1901 var kun 3880 tyskere registreret i Københavns Kommune, mod 9800 svenskere (inkl. nordmænd). Da nazistyrer fik magten syd for grænsen, kom der flere hundrede flygtninge fra Deutsches Reich og efter 1938 fra Østrig: jøder, socialdemokrater og kommunister. Willy Reunert og Maria Crone er der mange ældre københavnere, der kan huske. Alle lærte sig så meget dansk, de nu kunne magte. Efter o. 1890 hørte man i indre bys fattiggader som Borgergade, Springgade (nordlige Pilestræde) og Brøndstræderne et uforståeligt indvandrersprog, skrevet med hebraiske bogstaver. Det var de mange polske skomageres, buntmageres og skrædderes *yiddish*, den amerikanske betegnelse for de ashkenasiske jøders modersmål jüdisch eller mameloshn. "Mir kumen oys Mizrahk Europe ober nu weln mir forn tsu di goldene medine Amerike." De fleste skulle rejse videre til det gyldne land Amerika, men omtrent 3000 af de 10-12.000 blev boende i Indre By og til-

lærte sig med lynets hast dansk og dansk levemåde, således at de sproglige spor allerede før anden verdenskrig nærmest var udslettet. Så kom der igen flygtninge, 1944, 1956 og 1968, tyskere, ungare og for anden gang polske jøder, uden at efterlade sig mærkbare sproglige spor i byen. Først den konstant voksende massive indvandring af arbejdsimmigranter og flygtninge fra Asien og Afrika efter 1970 har for alvor ændret sprogene også i indre by. Vi skal selvfølgelig ikke glemme de europæiske nabolandes bidrag under højkonjunktoren efter 1990, ikke mindst Polen og Baltikum. De unge studerende fra bl.a. Norden, England og Tyskland,

der færdes, mødes, snakker og hygger sig i bykernen, betjent af tit skånske ekspedienter og baristas. Men det meste af vores uundværlige infrastruktur, det vil sige person- og varetransport,

Når man hører Københavns Radios P4, kan man opleve en betydelig sprogforfladelse: Tivoli bliver til Tivli, meteorologi til metrologi, Christiansen til Christiaaaansen med meget fladt a. Måske er det et jysk islæt?

Sankt Petri Kirkeskole

fast food og kioskvare, bladudbringning og renholdelse varetages i året 2010 af asiater og afrikanere. Alle sammen hilser de med "hej!".

FERIE I SYDFRANKRIG -

KOM TÆT PÅ DA VINCI MYSTERIET Kultur, vandreture, badeferie, vælg selv din yndlingsferie med base i et fuldt moderniseret hus i Pyrenæerne, netop i området, hvor Da Vinci - mysteriet udspringer.

I en smukt beliggende landsby med udsigt til Canigou - det højeste bjerg i Pyrenæerne - udlejes vores hus med sengeplads til 7-8 personer. ½ times kørsel til Middelhavet, 20 min. til badesø.

1 uge: 2.500,-
2 uger: 4.500,-
Henv. 26 15 38 20

Det sku' være så godt

For et par år siden bragte vi i Stræderne en omtale af en lille citybus, som kører i den gamle bykerne i Perpignan, med en opfordring til Københavns kommune om at forsøge noget lignende.

Der kom også en lille bus. Dog ikke gratis som i Perpignan, hvor man har den opfattelse, at flere vil benytte bussen, hvis man ikke skal bøvl med at finde ud af, hvordan man betaler for en tur.

Men 15 busser blev altså sat i drift på en rute, hvor de store busser har forbud mod at køre. Ruten danner en ensrettet ring med stoppesteder de mest trafikerede steder, dvs. ved Hovedbanegården/Tivoli -

Nationalmuseet - Amagertorv/Strøget - Kgs. Nytorv/metroen - havnebussen/Nyhavn - P-husene ved Borgergade - Rundetårn - Nørreport Station - Rådhuspladsen - Vesterport Station.

Desværre er den lille bus ikke blevet nogen succes. Netop den ensrettede rute har vist sig at være et minus, fordi man ikke kan komme tilbage til udgangspunktet hurtigt, men er nødt til at køre med ringen rundt. Et andet minus er givetvis prisen, det koster i år 23 kr. at sætte foden indenfor, det er en prisstigning fra 2009 på 9,5%.

Til trods for brugerbetalingen kaster Københavns kommune 70 kr. med hver passager, så det er synd og skam, at bussen ikke kan bruges effektivt og dermed skåne byen for osen fra øvrige busser og biler. Måske var det en god idé, om bussen kunne starte og slutte på en P-plads lidt uden for City, så passagerer kunne hoppe gratis på og komme "bæredygtigt" rundt i byen.

Bussen her på Gl. Torv

Arnes Vin & Tobak

Med Château Croix Laroque i glasset; Herlig rød farve og en frugtfyldt bouquet, der vælter op af glasset. I munden er vinen medium fyldig med brombær og solbær. En herlig blød og afrundet eftersmag viser Bordeaux' store klasse.

En god ledsager til grillet kød, oksekød og bløde oste!

1 flaske 49.50 | 3 flasker 125,- spar 23.50

Dronningens Tværgade 22 | 1302 K. | Tlf. 33 12 39 85

FINGERBØLLET
WILDESGADE 39 - Tlf.: 32 54 67 17
CHRISTIANSHAVN

Christian 4-tal
Dansk frokost restaurant

Strandgade 14
1401 København K

Tlf.: 35 11 04 04
Mail: kontakt@chr4tal.dk
www.chr4tal.dk

Statue af en hjemløs der overnatter i en papkasse.

13 bronzeskulpturer har været med til at sætte et tiltagende problem på dagsordenen.

EU-parlamentet har i foråret holdt en konference om et problem, der er synligt for os alle, men som ikke synes at kunne finde en løsning: de hjemløse. Ingen ved, hvor mange der er i Europa, men alle kan vist sætte sig ind i, hvor forfærdeligt det må være ikke at have et hjem.

Til at understøtte alvoren i problemet, har den danske kunstner Jens Galschiøt i samarbejde med hjemløsefondens Projekt Udenfor fremstillet 13 store bronzefigurer, som alle har været

stillet op i EU-parlamentets bygning i Bruxelles her i foråret og afsluttende har kunnet ses på Gl. Torv.

Jens Galschiøt er kendt for sine provokerende politiske skulpturer. Men de 13 skulpturer har ikke til formål at forarge. "De skal få folk til at standse op og tænke over et problem, som vi alle sammen er bekendt med. Normalt bliver bronzeskulpturer jo brugt til at hædre magtfulde personer som f.eks. H.C. Andersen. Men her ser vi det modsatte, hvor historien om samfundets bagside bliver ophævet til det centrale", siger Jens Galschiøt.

**SE VINDUERNE
MED DE MANGE TILBUD**

ILETA FRIMÆRKEHANDEL

Fiolstræde 20 - 1171 København K. - Tlf. 33 12 91 23

MANDAG-FREDAG: 11 - 18
LØRDAG: 11 - 16

52 år i Fiolstræde

Ejeren af Chr. IV, Annelill, syntes, at det kunne være sjovt at føre det kongelige navn helt igennem, derfor serveres der på kongeligt porcelæn, "Hjertegræs". Porcelænet er købt til rimelige priser rundt omkring på auktioner.

På platten serveres også en hjemmerørt rødbedesalat, som er rigtigt lækkert til silden, det er en tradition fra det jyske.

Frikadellerne til platten steges på den varme pande i en blanding af smør og olie.

Kogte kartofler skæres i skiver og lægges på et stykke rugbrød. Derpå hjemmerørt mayonnaise, frisk purløg, hjemmeristede løg og rå løg, hvis nogen ønsker det. En skive bacon, lidt cherrytomater og karse.

En populær frokostanretning er den lille platte med 5 forskellige ting: Først sild efter ønske; der laves hjemmelavede sild alt efter sæson, f.eks. dildsild, peberrodssild, jordbær/chili-sild, appelsinmarineret sild. Derefter hønsesalat, frikadeller, roast beef og en rigtig god ost fra Ostelageret.

Fin frokost på Christianshavn, et hyggeligt sted

På hjørnet af Torvegade og Strandgade ligger Chr. IV, en hyggelig frokostrestaurant, hvor alt på menukortet er hjemmelavet og økologisk.

Køkkenet bestyres af Frank Jensen, uddannet kok i 1999 og med i Chr. IV fra starten i 2006. Frank Jensen tilbereder alt med omhu, så selv en uprætentiøs kartoffelmad bliver lidt af et kunstværk.

I de hyggelige lokaler kan man varme sig ved det åbne ildsted, og i skrive- vende stund med en temperatur på kun 5 grader er det en ganske tillokkende tanke. Mens man venter på maden, kan man følge med i kokkens arbejde i det åbne køkken.

